

MODELUL ECONOMIC ADECVAT INTERGRĂRII REPUBLICII MOLDOVA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Vizitiu Victor ISACGV-121, FUA, UTM
Conducător științific: conf. univ. dr. Bogdănaș A.

Elaborarea unui model economic adecvat integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană este o cale, sau chiar o treaptă esențială, pe care R.Moldova are nevoie să o parcurgă în mod inevitabil. Pentru elaborarea acestui model, au fost studiate 5 modele economice de succes, alegînd din fiecare cele mai potrivite caracteristici pentru R.Moldova. Modelele naționale ale dezvoltării socio-economice evidențiate în literatura economică [1] sunt:

1. Modelul „liberal”, numit și „anglo-saxon” de economie de piață (SUA, Marea Britanie, Canada, Australia)

Pentru acest model, bazat pe doctrina **liberalismului economic**, sunt caracteristice:

- a) orientarea în masă spre realizarea succesului personal;
- b) încurajarea multilaterală a activității antreprenoriale;
- c) ponderea redusă a sectorului de stat;
- d) atingerea unui nivel decent de trai prin înlesniri și subsidii, acordate păturilor sociale cu venit redus;
- e) folosirea instrumentelor monetare în reglarea activității economice.

2. Modelul „renan” al economiei sociale de piață specific Germaniei, Austriei, Elveției, Olandei, cu diferențe culturale notabile, echilibrat și echitabil.

Acest model este studiat drept o “a treia cale” (spre deosebire de economia de piață liberă și cea centralizată). Conținutul modelului este combinarea libertății economice și a egalității sociale.

Modelul “renan” al economiei sociale de piață se distinge prin asocierea mecanismelor pieței cu programe substanțiale de protecție socială a populației.

3. Modelul „etapist” sau „vest-european” (Franța, parțial Italia, Spania)

Acest model îmbină armonios liberalismul și protecționismul, libertățile economice și centralismul statal, numit convențional și

„**capitalism statal**”. Acest model include un șir de elemente caracteristice celorlalte modele (American, Japonez și German), dar cu o pronunțată tendă **dirijistă** (sectorului de stat îi revine 30-35% din volumul producției industriale). În cadrul modelului, se utilizează pe larg mecanismul planificării indicative și orientative pe baza prognozării curente și a prognozării strategice, care nu se contrapune mecanismelor pieței, dar le completează sau le corectează.

4. Modelul „contractual” sau „nordic” de economie de piață (Suedia, Finlanda, Norvegia, Danemarca)

Acest model se caracterizează prin aplicarea unor salarii care nu se diferențiază pe sectoare (public sau privat) și a unor impozite ce asigură participarea masivă a veniturilor bugetare la susținerea programelor de protecție socială.

5. Modelul „corporativ” sau „paternalist” de piață (Japonia)

Acest model are un șir de particularități ce reflectă specificul culturii, experiența istorică, potențialul de producție al țării: asigură o puternică protecție a lucrătorilor prin valorificarea unor tradiții precapitaliste și adoptarea lor la cerințele contemporane, privind organizarea raporturilor dintre patronat și muncitori (firma se prezintă ca o familie, iar patronul ei-un „părinte grijuliu”). Rolul decisiv în viața economică îl joacă marile corporații, susținute de către stat (prin intermediul bugetului de stat se distribuie pînă la 50% din PIB) și aflate într-o competiție puternică între ele.

Dacă să ne referim la un model concret, din cele descrise mai sus, atunci cel mai potrivit pentru Republica Moldova ar fi fost modelul „etatist” Francez. Însa noi, în anul 1991 ne-am orientat spre **modelul economiei sociale de piață** [2], care era mai acceptabil decît cel liberal-american sau paternalist japonez. Statul, conform Constituției Republicii Moldova, trebuie să asigure protecție socială tuturor cetățenilor. Nivelul de dezvoltare economică, pînă cînd, nu poate permite asigurarea cheltuielilor pentru educație, asistență medicală și socială, însă R.Moldova poate să-și permită creșterea substanțială a cheltuielilor pentru poliție, securitate și jurisprudență. Astfel cetățenii, lipsiți de suport social din partea statului, pleacă în străinătate, sperînd că astfel își vor îmbunătăți nivelul de trai. Acest fapt duce la ruina solidarității și intereselor țării, lipsei demnității naționale.

Implementarea economiei sociale de piață se efectuează cu mari abateri de la acest model. Ne-am trezit nu cu o economie funcțională de

piață (ca țările Baltice din fosta URSS: Estonia, Letonia și Lituania), dar ne-am ales preponderent cu o **economic subterană**, în care la un pol crește bogăția, iar la altul – sărăcia. Este adevărat că această economie ilicită, fiind un fenomen veșnic, nu poate fi înlăturată definitiv. În schimb ea poate și trebuie să fie redusă, și această sarcină urmează a fi una din prioritățile noului guvern ajuns la putere. Cu regret, însă, R.Moldova se apropie foarte mult de ceea ce revista britanică „The Economist” numea, referindu-se la Rusia: „complex statal-criminal” [3].

Evident, R.Moldova nu trebuie să copieze un model sau altul, dar să elaboreze și să implementeze modelul său economic, ținându-se cont de tot ce este pozitiv și aplicabil din cele cunoscute, cât și de posibilitățile și particularitățile socio-economice specifice țării. Totodată, acest model (scenariu) trebuie să fie înțeles și susținut nu numai de toată populația R.Moldova, dar și de organismele economice și financiare internaționale, mai ales de cele europene. Reiese, că problema modelării dezvoltării economiei naționale este deosebit de actuală din următoarele considerente:

1. tranziția la o traiectorie nouă de dezvoltare socio-economică;
2. costurile impunătoare ale “vestern-izării pieței” în anii 90;
3. protecția autenticității și a intereselor naționale în condițiile globalizării economiei mondiale.

Este cert că modelul național de perspectivă trebuie să includă următoarele componente:

1. “comune”, luându-se în calcul tendințele globale ale epocii contemporane;
2. „particulare”, ce reflectă specificul dezvoltării unui grup de țări (din Uniunea Europeană);
3. „unitare”, se accentuează particularitățile țării concrete.

Problema identificării naționale pentru economia Moldovenească poate fi soluționată în cadrul modelului socio-economic de piață, completat cu mecanisme de control democratic real. Acest model este accesibil din următoarele considerente:

1. se păstrează tradițiile garanțiilor sociale;
2. tendințele globale ale epocii contemporane – socializarea și democratizarea activității sociale;
3. concordarea cu standardele Uniunii Europene.

Situația geopolitică și calea de dezvoltare istorică a R.Moldova au determinat particularitățile ei: “absorbția” culturilor diferitelor popoare;

tendința și lupta permanentă pentru suveranitate; stereotipul mentalității și comportamentul „țăranului” (dragostea de pământ și muncă; răbdarea și lipsa interesului sporit față de comerț și îmbogățire ca scop determinant); soluționarea colectivă a problemelor sociale, în conformitate cu canoanele ortodoxe și densitatea înaltă a populației.

Pe fundalul luptei pentru putere și reîmpărțirea proprietății în R.Moldova în procesul transformărilor sistematice, au fost comise erori atât de ordin conceptual, cât și „tehnic”:

1. pierderea componentei sociale în cadrul reformării țării;
2. orientarea monetaristă în politica economică;
3. formalitatea și caracterul fragmentar al reformelor efectuate;
4. deschiderea unilaterală a economiei naționale.

Alternativa de dezvoltare (anticriză – reformare) a R.Moldova trebuie să se bazeze pe participarea maximală a potențialului uman: interese și capacități, factorii de dezvoltare moral-etici și național-culturali.

Este necesară reorientarea urgentă a cursului reformelor: de la liberalizarea economică și stabilizarea situației financiare la renașterea economiei naționale. Modernizarea economiei naționale este posibilă doar prin susținerea reală de către stat a ramurilor cu avantaje comparative și potențial competitiv.

În calitate de repere ale dezvoltării, cu evidența specificului și priorităților economiei R.Moldova, este oportun de a alege:

1. modificarea dezvoltării tradiționale pentru CAI al R.Moldova, prioritate fiind dată produselor ecologice, fabricate pe baza tehnologiilor moderne;
2. dezvoltarea “complexului economic”, legat de prestarea serviciilor de transport, grație așezării geografice favorabile a Republicii Moldova;
3. intensificarea cercetărilor științifice, reieșind din nivelul înalt al potențialului uman;
4. dezvoltarea prioritară a industriei construcțiilor pe baza materialelor de construcție existente și a forței de muncă ieftine;
5. dat fiind economia “mică” a Republicii Moldova, e necesară stimularea proceselor integratiționiste cu UE.

Aceste direcții de dezvoltare a economiei naționale, ce contribuie la mobilizarea resurselor interne și la sporirea posibilităților de export, reprezintă perspectivele de creștere economică și de asigurare a securității naționale.

Ținând cont de toate particularitățile specificului țării noastre, în urma cercetărilor aprofundate, analizelor și atribuirii elementelor celor mai de succes modele economice, în special din spațiul European, ne va da posibilitatea elaborării unui model economic adecvat integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, ceea ce ne va apropia considerabil de standardele europene.

Bibliografie

1. Dumitru Moldovanu “*Curs de teorie economică*”. ARC. Chișinău 2006.
2. Andrei Cojuhari, Valentina Childescu “*Teorie Economică*”. Chișinău U.T.M. 2012.
3. Constituția Republicii Moldova. Chișinău 1994.
4. Valeriu Prohnițchi “*Investițiile tranziției*”.

ACORDUL DE ASOCIERE UE - UN VIITOR PROSPER A TRANSPORTURILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

**Gorgoș Ion ITTA-121, FIMT, UTM
Conducător științific: I. super. Crijanovschi S.**

„Va veni o zi în care voi , francezi, ruși, italieni, germani, voi toate națiunile continentului, fără să vă pierdeți calitățile distincte și glorioasa voastră individualitate, veți fonda o unitate superioară și veți construi fraternitatea europeană“.

Victor Hugo, 1849

Uniunea Europeană (abreviat **UE**) este o uniune economică și politică, dezvoltată în Europa, ce este compusă din 28 state. Originile Uniunii Europene se trag de la Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) și din Comunitatea Economică Europeană (CEE), formată din șase state în 1958. Uniunea funcționează printr-un sistem de instituții supranaționale independente și interguvernamentale care iau decizii prin negociere între statele membre. Cele mai importante instituții ale UE sunt Comisia Europeană, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Curtea Europeană de Justiție și Banca Centrală Europeană. Parlamentul European este ales la fiecare 5 ani de cetățenii europeni.